

การเรียนรู้การสอนตามหลักพุทธศาสนา

Instructional Based On Buddhism

พระธรรณีป วรวิชัย (วรสายัณห์), รศ.ดร. อินถา ศิริวรรณ, ดร.ยุดทวิวีร์ แก้วทองใหญ่

Phramaha Taratip Varavijayo (Vorasayan), Assoc.Prof.Dr.Intha Siriwan, Dr.Yudthawee Kaewtongyai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: prachya.khan@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 27 เมษายน 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 17 พฤษภาคม 2565

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 14 มิถุนายน 2565

บทคัดย่อ (Abstract)

ศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่อยู่คู่กับสังคมไทย และเป็นส่วนหนึ่งในการหล่อหลอมวัฒนธรรมไทยมาอย่างช้านาน ในสมัยก่อนที่จะมีโรงเรียนเกิดขึ้น วัดคือแหล่งการเรียนรู้ของคนในชุมชน และพระสงฆ์คือครูผู้สอนที่คอยอบรมและให้ความรู้ผ่านหลักธรรมต่าง ๆ กับชาวบ้านทำให้คนไทยในสมัยก่อนมีความใกล้ชิดกับพุทธศาสนาอย่างมาก และมองว่าพุทธศาสนาคือแนวทางที่ดีในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม แต่พอมานี้ในยุคปัจจุบัน เมื่อโรงเรียนเข้ามารับหน้าที่จัดการศึกษาแทนวัด คนไทยก็เริ่มห่างจากพุทธศาสนามากขึ้น โรงเรียนหลายโรง แม้ว่าจะมีพื้นฐานมาจากการศึกษาที่วัดมาก่อน แต่พอเป็นโรงเรียนรูปแบบการศึกษาก็เปลี่ยนไป

การศึกษาในทางพระพุทธศาสนา เป็นการพัฒนาคนให้สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสติปัญญา และด้านสังคม ประการแรกการพัฒนาาร่างกาย ได้แก่การพัฒนาตัวของคุณคนรวมถึงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมรอบตัวบุคคลนั้นด้วย ประการที่สองการพัฒนาจิตใจเป็นการพัฒนาจิตใจให้มีความรัก ความเมตตา ความกรุณาต้องอาศัยการฝึกอบรมกรรมฐานเพื่อให้ใจสว่างสะอาดและสงบ ประการที่สามการพัฒนาด้านปัญญา เป็นการพัฒนาศักยภาพทางปัญญาให้สามารถหยั่งรู้สัจธรรมตามความเป็นจริงของสรรพสิ่งทั้งหลายซึ่งต้องอาศัยการฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานและประการที่สี่การพัฒนาด้านสังคม เป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นในสังคมจะเห็นได้ว่า พระพุทธศาสนานั้นจัดเป็นศาสตร์แห่งการศึกษา เพราะมีหลักการศึกษาหรือการเรียนรู้มีแหล่งที่มาของความรู้ การให้และรับความรู้มีระเบียบวิธีการศึกษา และมีเป้าหมายของการศึกษาคือการพัฒนาคนให้สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ปัญญาและสังคมตามหลักไตรสิกขา ประกอบด้วยศีล สมาธิ และปัญญา

คำสำคัญ : วัฒนธรรม สัจธรรม หลักไตรสิกขา การฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน

Abstract

Buddhism was belonging to Thai social then conclusion and cultivation still be Thai culture lasting. Long times go most of school established in temple and society. Monks where been teachers for all teaching. So that, local people have close up with Buddhism. They understood that Buddhism was good and absolutely. But Nowaday, when schools have sperate from temples then they rather be away from temple also. Although, many schools had established from temple but it had changed according to pattern.

Buddhist studies were developing both physical and mental wisdom and social too. The first one for physical mean development persons and environment too. The second one for mental development to have lovely mercy and kindness. Therefore, they must be having meditation to cultivate mind clam and cool. The third one for wisdom development mean competency to know truly all source by mean practice meditation clearly. Then the fourth one for social development mean develop connection with all members. Therefore, Buddhism was the science for studies, because of principle or knowledge collection giving and ordering for education too. The goal of Buddhist education for developing persons to be perfectly both physical mental wisdom and social according to Threefold Training mean precept meditation and wisdom.

Keywords: Culture, Threefold Training, Meditation

บทนำ (Introduction)

นักเรียนมีสิทธิเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตย สามารถสร้างรูปแบบการหาความรู้ได้ด้วยตนเอง แต่ละคนสามารถสร้างสรรค์หาความรู้และทักษะพื้นฐานด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน รวมทั้ง ความแตกต่างกันกับแนวทางของผู้สอน ที่มีเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิตโดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ หลักสูตรได้กำหนดให้มีกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม คณิตศาสตร์เพราะทั้ง 4 วิชา มีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคต เทคโนโลยีเกี่ยวข้องกับทุกคนทั้งในชีวิตประจำวันและการทำงานอาชีพต่าง ๆ ตลอดจนการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมการมีประสบการณ์ที่แตกต่างตรงและสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันและเครื่องมือเครื่องใช้และผลผลิตต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิตและการทำงาน เหล่านี้ล้วนเป็นผลของความรู้ในยุคนิวนอร์มอลผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์และศาสตร์อื่น ๆ ช่วยให้มนุษย์ได้พัฒนาวิธีคิดทั้งความคิดเป็นเหตุ เป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิด

วิเคราะห์ วิจัยกรณี มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าหาความรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลายและมีประจักษ์พยานที่ตรวจสอบได้ เป็นวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ซึ่งเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (knowledge-based society) ดังนั้นทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้รู้ เพื่อที่จะมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติและเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นสามารถนำความรู้ไปใช้อย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์ และมีคุณธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม คณิตศาสตร์ มุ่งหวังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่เน้น การเชื่อมโยงความรู้กับกระบวนการ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้โดยใช้กระบวนการในการสืบเสาะหาความรู้และการแก้ปัญหาที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน มีการทำกิจกรรมด้วยการลงมือปฏิบัติจริงอย่างหลากหลายการมีส่วนร่วมดังกล่าวเหมาะสมกับระดับชั้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 1)

การศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม คณิตศาสตร์ นับว่าเป็นการจัดการศึกษาที่สำคัญอีกด้านหนึ่งเนื่องจากมีผลในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้เจริญก้าวหน้า เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ปัจจุบันประเทศไทยได้เห็นถึงความสำคัญของเทคโนโลยีและสื่อต่าง ๆ มากขึ้นเนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้มาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของบุคคลจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาทางการศึกษา เพื่อให้คนไทยทุกคนมีความรู้ความเข้าใจ ในวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิศวกรรม คณิตศาสตร์ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล การที่มนุษย์เข้าใจในสิ่งแวดล้อมนั้นช่วยให้มนุษย์เข้าใจธรรมชาติ ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาวิถีคิดและนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปผลิตเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในการดำรงชีวิตได้ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2551: 1)

การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันมุ่งเน้นให้คนไทยเป็นนักคิดมีความสามารถคิดวิเคราะห์หาเหตุผลและมีความตื่นตัวที่จะหาความรู้ ข้อเท็จจริงในเชิงวิทยาศาสตร์ รวมทั้งสามารถที่จะนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ได้อย่างเหมาะสมในชีวิตและความเป็นอยู่ตลอดจนมีส่วนช่วยในการพัฒนาประเทศ โดยเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาขีดความสามารถของตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ มีความสมดุลทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย ปัญญาและสังคม เป็นผู้รู้จักคิด รักการเรียนรู้ เรียนรู้ด้วยตนเอง มีจิตวิทยาศาสตร์ที่ดี มีความรับผิดชอบ มีทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตรวมทั้งทักษะทางอาชีพสามารถพึ่งตนเองและร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์แต่การจัดการเรียนรู้ดังกล่าว ครูมีบทบาทจัดบริหารการเรียนรู้ตั้งคำถามที่ท้าทายความสามารถ กระตุ้นสนับสนุนให้นักเรียนเกิดการสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ ๆ ซึ่งยังคงมีอุปสรรคอีกมากมาย นั่นคือ ผู้เรียนส่วนใหญ่วาดความสามารถในด้านการคิด ขาดการเชื่อมโยงในการนำไปใช้ประโยชน์ ทำให้การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม คณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ ดังที่กรอบวิสัยทัศน์และทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12

ความเป็นจริงในปัจจุบัน พบว่า สภาพปัญหาการใช้ชีวิตของเยาวชนในยุคดิจิทัลมีความสับสนวุ่นวาย ไม่สามารถดำเนินชีวิตโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการดำเนินชีวิต

อย่างสงบและมีความสุข ซึ่งสาเหตุของปัญหามีมากมาย ได้แก่ ครอบครัวแตกแยก พ่อแม่หย่าร้าง ติดสิ่งเสพติด อาศัยอยู่กับตายายซึ่งฐานะยากจน พฤติกรรมของเด็กก็มีพฤติกรรมรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ เห็นได้จากข่าวสารที่นำเสนอในสังคม เมื่อมองมาในสถานศึกษา โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ในด้านพระพุทธศาสนาเด็กๆ กลับมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งครูผู้สอนขาดทักษะและเทคนิคการสอนที่เข้าถึงความสนใจของผู้เรียน การเรียนการสอนไม่มีความหมายต่อชีวิตของเด็ก การเรียนการสอนส่วนใหญ่มักจะทำให้เด็กท่องธรรม มากกว่าจะสอนให้มีทักษะการคิดขั้นสูง โดยนำพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตที่ดีในสังคม ดังนั้น ครูผู้สอน และพระสอนศีลธรรมควรเปลี่ยนมุมมองในการจัดการเรียนการสอนใหม่ที่ให้เด็กได้คิดและนำไปดำเนินชีวิตโดยใช้กระบวนการทางปัญญา ควรปรับตัวให้เป็นกัลยาณมิตรที่ดีให้อยู่ในใจของเด็ก เรียนรู้ร่วมกันกับเด็กๆ หันกลับมาคิดค้นรูปแบบการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนาพฤติกรรมที่ดีของเด็ก พัฒนาจิตใจของเด็ก และเสริมสร้างปัญญาให้กับเด็ก หันกลับมาคิดค้นสื่อการสอนและใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายและทันสมัย เพื่อให้เด็กๆ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเรียนรู้ได้อย่างมีความสุขและที่สำคัญการแพร่ระบาดของโควิด 19 ส่งผลให้นักเรียนไทยกว่า 15 ล้านคนต้องหยุดเรียนไปจนถึงปัจจุบันหมายความว่า นักเรียนไทยจะไม่ได้เรียนเป็นเวลาถึงหนึ่งในสามของปีการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายที่จะยกเลิกวันหยุดเพื่อชดเชยเวลาเรียนที่หายไป แต่การขาดเรียนสะสมก็ย่อมส่งผลกระทบต่อตัวนักเรียนในระยะยาวเมื่อถึงเวลานั้น ภาครัฐ ภาคเอกชนและรวมถึงทุกหน่วยงานของการศึกษาไทยจะต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อลดผลกระทบเชิงลบที่จะเกิดขึ้นกับเยาวชนของชาติเหล่านี้ไม่เช่นนั้นแล้วประเทศไทยอาจได้รับผลกระทบเชิงลบอย่างมหาศาลในอนาคตโรคโควิด-๑9 นับเป็นวิกฤติที่ทั่วโลกต่างเผชิญอยู่ในขณะนี้ รัฐบาลทุกประเทศพึงรับฟังมุมมองและความคิดเห็นของบุคลากรทางการแพทย์และผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุขเป็นสำคัญในการรับมือและเตรียมมาตรการลดการแพร่ระบาดในกลุ่มประชาชนได้อย่างรัดกุมและเหมาะสม ซึ่งบางครั้งบางมาตรการอาจสร้างผลกระทบต่อสังคมในด้านอื่นๆ อาทิผลกระทบต่อระบบการศึกษาซึ่งอาจกลายเป็นหนึ่งในวิกฤติที่ร้ายแรงที่สุดต่อจากนี้ก็เป็นได้หากกลับมาพิจารณาว่าอะไรคือผลกระทบที่จะต้องได้รับต่อการศึกษาไทย 3 ประการ

1) ความเหลื่อมล้ำและไม่เท่าเทียมทางการศึกษาที่อาจเพิ่มมากขึ้นเราทุกคนสังเกตเห็นว่าความเหลื่อมล้ำและโอกาสเข้าถึงระบบการศึกษาที่มีคุณภาพนับเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทย ช่องว่างระหว่างโอกาสเข้าถึงการศึกษาและความพร้อมทางด้านอุปกรณ์รองรับเข้าถึงการเรียนการสอนเพิ่มมากขึ้นอย่างชัดเจนจะเห็นได้จากนักเรียนในโรงเรียนนานาชาติและโรงเรียนรัฐที่มีชื่อเสียงในกรุงเทพฯ สามารถเข้าถึงการเรียนการสอนผ่านทางระบบออนไลน์หรืออีเลิร์นนิง (E-Learning) อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อต้องกักตัวอยู่ที่บ้าน ในขณะที่มีนักเรียนไทยอีกหลายล้านคน โดยเฉพาะเด็กในโรงเรียนขยายโอกาส ที่ผู้ปกครองของพวกเขายากจนกับที่ไม่มีเงินที่จะซื้อคอมพิวเตอร์หรือโน้ตบุ๊กเพื่อเรียนหนังสือผ่านช่องทางออนไลน์ได้ภายใต้ภาวะเศรษฐกิจถดถอย หลากกิจการต่างเลิกกิจการและลดตำแหน่งงาน อาจทำให้ผู้ปกครองของ

นักเรียนกลุ่มนี้ ต้องถูกเลิกจ้างหรือไม่มีงานประจำที่มั่นคงนี้ก็จะยิ่งสร้างความลำบากต่อสภาพความเป็นอยู่ของพวกเขายิ่งขึ้น ยิ่งการแพร่ระบาดครั้งนี้ใช้เวลานานมากเท่าไร ก็จะต้องสร้างช่องว่างของความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาให้ขยายกว้างยิ่งขึ้นเท่านั้น

2) ประสิทธิภาพของการเรียนการสอนที่ยังมีไม่พอเพียง เราต้องยอมรับว่าสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นอาจจะสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างถาวรจนเราอาจไม่สามารถกลับมาใช้ชีวิตเดิมเช่นปกติได้อย่างที่หวัง เช่นเมื่อครูไม่สามารถดำเนินการสอนด้วยตนเองในห้องเรียนได้อย่างที่ควรจะเป็น ผู้กำหนดนโยบายด้านการศึกษาจึงต้องพิจารณาช่องทางการเรียนรู้อื่นๆ ทดแทนแต่น่าเสียดายที่ประสิทธิภาพของระบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์หรืออีเลิร์นนิ่ง (E-Learning) ของเรายังไม่เพียงพอ มีครูเพียงไม่กี่ท่านที่ได้รับการฝึกอบรมเรื่องการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนที่ทันสมัย อีกทั้งนักเรียนจำนวนมากยังขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนผ่านระบบเทคโนโลยีที่จำเป็นโดยเฉพาะนักเรียนในพื้นที่ชนบทแม้ว่าขณะนี้กระทรวงศึกษาธิการกำลังพิจารณาหาทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยมีแนวคิดที่จะมอบแท็บเล็ตให้กับครูและนักเรียนที่มีความจำเป็น แต่นั่นก็อาจไม่เพียงพอเพราะการมอบแท็บเล็ต ก็อาจไม่ช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพเท่าที่หวังไว้ เพราะหากครูไม่ได้รับการอบรมหรือไม่มีประสบการณ์ในชั้นเรียนออนไลน์มาก่อนก็ไม่เข้าใจว่าเมื่อนักเรียนเรียนออนไลน์จะรู้สึกอย่างไร ขาดเทคนิคในการติดตามการเรียนรู้แบบออนไลน์ ทั้งยังยึดถือรูปแบบการเรียนแบบท่องจำ อุปกรณ์แท็บเล็ตอาจจะทำหน้าที่ได้เพียงทดแทนกระดาษดำ หากครูยังเน้นการสอนโดยการบรรยายนานๆ และไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมกับชั้นเรียน นักเรียนก็จะขาดโอกาสฝึกฝนปฏิบัติหรือลงมือค้นหาคำตอบได้ด้วยตนเอง รวมทั้งอาจจะขาดการเรียนรู้เทคโนโลยีจากตัวอุปกรณ์แท็บเล็ตที่ตนเองมีโอกาสรอบครอบ การเรียนรู้แบบนี้ไม่เพียงแต่จะทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่ายเท่านั้น หากแต่ยังไม่ส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ คติวิเคราะห์ของนักเรียนอีกด้วย

3) ระบบส่งเสริมและสนับสนุนการสอนออนไลน์ของครูยังไม่เพียงพอเราทุกคนตระหนักดีว่าครูคือแม่พิมพ์ของชาติผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จในการพัฒนาบุคลากรมนุษย์สำหรับสร้างอนาคตของชาติ แม้พวกท่านจะมีรายได้ที่ไม่มากนัก หากแต่ก็มีความมุ่งมั่นและอยากมีส่วนร่วมที่สำคัญที่ได้ช่วยสร้างคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ดังจะเห็นจากเมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในครั้งนี้ ครูไทยจำนวนมากไม่น้อยที่ออกเยี่ยมบ้านเพื่อติดตามความเป็นอยู่ของนักเรียนตน เพื่อประเมินความพร้อมในการเรียนวิถีใหม่ แต่อย่างไรก็ตามครูหลายท่านยังรู้สึกว่าพวกเขายังไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะในด้านวิชาการ การปรับกระบวนการเรียนการสอน หลายครั้งเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงหรือประกาศแบบเร่งด่วนแต่ยังไม่ได้รับการชี้แจงหรือแจ้งนโยบายที่แน่ชัดจากผู้อำนวยการโรงเรียนที่ตนเองสังกัด ก็อาจทำให้ครูเกิดความสับสนและไม่แน่ใจว่าจะเริ่มต้นวิธีการสอนผ่านระบบออนไลน์อย่างไร รวมถึงการติดตามความก้าวหน้าการเรียนรู้และประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาว่าจะปรับเปลี่ยนอย่างไร รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และมีสภาพความเป็นอยู่ที่ลำบาก เป็นต้น

ในด้านเนื้อหาในการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน พบว่า เนื้อหามากและยากเนื่องจากนำหลักธรรมมาใช้มากเกินไป เวลาที่ใช้สอนมีน้อย มีความซ้ำซ้อนไม่เหมาะกับบริบทของผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้น ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางการศึกษาต้องหันกลับมาให้ความสำคัญของการเพิ่มเวลาในการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนให้มากขึ้น และบูรณาการการสอนโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบวนการเรียนการสอนในรายวิชาต่างๆ มากขึ้น ซึ่งอาจจะบูรณาการในลักษณะของการพัฒนาทักษะชีวิตที่ใช้หลักธรรมมาเป็นฐานในการเรียนรู้ ส่วนในด้านกระบวนการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน ครูผู้สอนส่วนใหญ่ใช้การสอนแบบบรรยายเป็นหลักซึ่งเป็นวิธีการสอนแบบ Passive Learning มากกว่าที่จะจัดการเรียนการสอนที่อยู่ในรูปของการปฏิบัติ Active Learning ไม่ได้สอนให้เด็กเรียนรู้ถึงคุณค่าแท้จริงของพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง แนวทางการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา ควรมีแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ชัดเจน สนุกสนาน ให้เด็กๆ ได้ใช้กระบวนการคิดระดับสูง โดยเฉพาะการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการที่สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรารู้กับการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะของผู้ที่มีพฤติกรรมในการละอายชั่วกลัวบาป เป็นผู้ที่มีผู้เบญจศีล เบญจธรรมในตนคืออุทตติธรรม แปลว่า ธรรมเป็นเครื่องนำไปสู่ความเจริญ ทำให้ผู้ปฏิบัติได้รับความเจริญก้าวหน้าในชีวิตตามความประสงค์ มีอยู่ 4 ข้อ คือ

1) สัปปริสสังเสวะ คือ การคบสัตบุรุษ คือคบกับคนที่มีความสงบกาย วาจา ใจ หรือประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ และมีสติปัญญา รู้จักเหตุรู้จักผล รู้จักตน รู้จักเวลา รู้จักสังคม และรู้จักบุคคลที่ควรคบและไม่ควรคบ และตนเองก็เป็นเช่นสัตบุรุษนั้น

2) สัทธัมมัสสวนะ คือ ควรตั้งใจฟัง ตั้งใจศึกษา และปฏิบัติตามคำแนะนำสั่งสอนของสัตบุรุษ เพราะสัตบุรุษจะไม่แนะนำในสิ่งที่ไร้ประโยชน์

3) โยนิโสมนสิการ คือ เมื่อฟังแล้ว ต้องรู้จักไตร่ตรองพิจารณาด้วยปัญญาของตนก่อน เพื่อจะได้เป็นคนไม่เชื่องมงาย ไตร่ตรองดูให้รอบคอบ ว่า สิ่งที่ได้ฟังมานั้นถูกต้องตามหลักเหตุผลหรือไม่ เพียงใด การทำอย่างนี้ย่อมเป็นทางก่อให้เกิดปัญญา

4) ธัมมานุธัมมปฏิบัติ คือ เมื่อฟังแล้ว ไตร่ตรองดีแล้ว ให้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง แล้วเราจะเห็นผลด้วยตนเอง

อุทตติธรรม 4 ข้อนี้ ในพระไตรปิฎก พระพุทธองค์ทรงแสดงว่าเป็น ปัญญาอุทตติ คือธรรมเป็นเครื่องนำไปสู่ความเจริญแห่งปัญญา หมายความว่า เมื่อปฏิบัติธรรม 4 ข้อนี้แล้ว ย่อมจะเกิดปัญญา เกิดความรู้ ความเฉลียวฉลาดขึ้นในใจ อารงความเป็นคนไทยที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะของคนไทยสำหรับในด้านสื่อการเรียนการสอนนั้น ควรมีกระบวนการฝึกครูผู้สอนให้สามารถใช้สื่อใกล้ตัวมาเป็นสื่อการเรียนการสอนในวิชาพระพุทธศาสนาได้อย่างเต็มสมรรถนะ ควรจัดทำฐานข้อมูลสื่อที่สามารถนำไปใช้ได้จริง พร้อมทั้งมีตัวอย่างสื่อการเรียนการสอนที่สามารถเป็น Best Practice ที่สามารถ

นำไปใช้ได้จริง นอกจากนี้ สื่อประเภทสิ่งพิมพ์โดยเฉพาะหนังสือเรียนพระพุทธศาสนาควรมีการปรับปรุงให้มีความกระชับ เนื้อหาไม่ควรอัดแน่นจนเกินไป โดยเฉพาะในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น และบูรณาการสื่อการเรียนรู้ ในด้านการวัดและประเมินผลในวิชาพระพุทธศาสนา ไม่ควรตัดเกรด เนื่องจากเป็นวิชาชีวิตที่ควรใช้รูปแบบการประเมินเชิงพัฒนาการในการเรียนรู้และพฤติกรรมที่สอดคล้องกับความดีงามในชีวิตประจำวันข้อเสนอแนะอื่นๆ พบว่า ไม่ควรมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรบ่อย อันเป็นการสร้างภาระให้กับครูผู้สอนที่ต้องมาจัดทำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ ซึ่งควรเป็นเวลาของการเตรียมกิจกรรมในการสอนที่มีประสิทธิภาพมากกว่า นอกจากนี้ ควรสนับสนุนงบประมาณในการผลิตครูผู้สอนพระพุทธศาสนา และครูพระสอนศีลธรรม รวมทั้งการพัฒนาครูผู้สอนและครูพระสอนศีลธรรมให้มีประสิทธิภาพในการออกแบบการจัดการเรียนการสอน

บทสรุป

กระบวนการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย การวางแผนก่อนดำเนินงานการปฏิบัติตามแผน การติดตามประเมินผลทั้งในระหว่างดำเนินการและเมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นและถือเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องดำเนินงานให้เป็นระบบต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน นอกจากนี้ ยังรวมไปถึง ด้านการจัดการหลักสูตรแผนการเรียนรู้อื่นๆ, ด้านการจัดการเรียนการสอน, ด้านการจัดสื่อการเรียนการสอน, ด้านการนิเทศ, ด้านการวัดผลและประเมินผลเพราะเป็นการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ จากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานวิชาการ

เอกสารอ้างอิง (References)

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2551). *หลักสูตรกลุ่มวิทยาศาสตร์*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12, (2560). *กรอบวิสัยทัศน์และทิศทางแผนพัฒนา*, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. *ผลงานกระทรวงศึกษาธิการในรอบ 2 ปี 2558-2559*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล*. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงฯ.
- กิติมา ปรีดีดิติก. (2532). *การบริหารและการนิเทศ การศึกษาเบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร : อักษรวิพัฒน์.

รุจิรี ภู่อาระ และจันทราณี สงวนนาม. (2545). *การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : บัค
พอยท์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล*. กรุงเทพมหานคร :
กระทรวงฯ.
